

Autor: ks. Krzysztof Kurnik

Tytuł pracy: *Kultura muzyczna w obrzędach kościelnych na terenie Wikariatu Generalnego Śląska Cieszyńskiego w latach 1770-1925 na podstawie zachowanych źródeł*

Streszczenie pracy

Tematem pracy jest *Kultura muzyczna w obrzędach kościelnych na terenie Wikariatu Generalnego Śląska Cieszyńskiego w latach 1770-1925 na podstawie zachowanych źródeł*. Przedstawienie tego tematu rozpoczęto od omówienia kontekstu historycznego, w którym Generalny Wikariat powstał. Historycznym tłem były najpierw wojny śląskie pomiędzy państwem Habsburgów a Prusami, których jedną z konsekwencji było utworzenie w roku 1770 Wikariatu Generalnego dla Śląska Cieszyńskiego. Po przegranych przez Habsburgów wojnach, niemal cała diecezja wrocławska znalazła się w granicach państwa pruskiego. Jedynie Śląsk Cieszyński pozostał nadal pod rządami Habsburgów. Ponieważ biskup wrocławski miał utrudnioną jurysdykcję nad Śląskiem Cieszyńskim, który znajdował się w granicach innego państwa, została podjęta decyzja, by na tych ziemiach utworzyć osobną jednostkę administracyjną kościoła, którą w imieniu biskupa wrocławskiego zarządzał wikariusz generalny. Izolacja Wikariatu Generalnego od reszty diecezji, połączona z autonomią, jaką wikariat otrzymał od biskupa wrocławskiego, wpłynęła między innymi na wyjątkowość tradycji i kultury muzycznej, które w kolejnych latach istnienia wikariatu rozwinęły się na tych ziemiach, w sprawowanych w katolickich świątyniach obrzędach kościelnych.

Pierwszym z elementów kultury muzycznej omawianej w pracy, była muzyka wokalna obecna w kościelnych obrzędach sprawowanych na terenie Wikariatu. Wśród form muzyki wokalnej wyszczególniono śpiewy liturgiczne, religijne pieśni ludowe oraz wielogłosowe śpiewy chóralne a capella. Na szczególną uwagę zasługują religijne pieśni ludowe, które na tych ziemiach powstały i które poza terenami Generalnego Wikariatu nie są nigdzie spotykane.

Kolejnym elementem kultury muzycznej obrzędów kościelnych, która rozwinęła się na Śląsku Cieszyńskim w omawianym okresie, były dzieła wokalno-instrumentalne i instrumentalne. Wykonywano na tych terenach bogatą literaturę muzyczną, przeznaczoną na bardzo różny aparat wykonawczy, gdy idzie o skład chórów i kapel. W wykonywanej literaturze muzycznej znalazły się dzieła twórców renesansu, baroku, klasycyzmu i współczesnych wówczas kompozytorów końca XVIII, całego XIX i początku XX wieku. Wśród

wykonywanych dzieł obecne były również kompozycje miejscowych autorów, również takich, którzy do tej pory nie byli, jak się wydaje, znani.

Omawiając kulturę muzyczną kościelnych obrzędów sprawowanych na ziemiach Generalnego Wikariatu, nie sposób pominąć twórców i wykonawców muzyki. To kolejny aspekt szeroko rozumianej kultury muzycznej opisanej w niniejszej pracy. Wśród ludzi tworzących kulturę muzyczną na ziemiach Generalnego Wikariatu znaleźli się kompozytorzy, organiści, dyrygenci chórów, a także chóry i kapele, które przecież tworzone były przez konkretne osoby. Na szczególną uwagę zasługują nie omawiani nigdzie dotąd kompozytorzy: Franciszek Antol Fixech oraz Venceslao Erdt ze Skoczowa, a także organiści: Stefan Korzeniowski z Rudzicy, Karol Kübel z Koniakowa, znany tylko z nazwiska Knoppek z Istebnej oraz F. Depene i Edward Czajank z Skoczowa.

Ostatnim z omawianych w pracy elementów kultury muzycznej, która charakteryzowała kościelne obrzędy w Wikariacie Generalnym, było materialne i duchowe dziedzictwo, które ta kultura ukształtowała. Dziedzictwem materialnym jest instrumentarium, którym posługiwano się na ziemiach Śląska Cieszyńskiego. Podczas kościelnych obrzędów brzmiały bowiem nie tylko organy, ale także całe orkiestry, składające się z bardzo różnorodnej obsady instrumentalnej, jakiej wymagały dzieła wykonywane przez te zespoły wokально-instrumentalne. Materialne dziedzictwo stanowią także śpiewniki dla wiernych oraz opracowania służące pomocą dla dyrygentów i organistów, które obficie powstawały w latach istnienia Wikariatu na Śląsku Cieszyńskim. Nie mniej interesujące jest dziedzictwo duchowe, do którego zaliczyć trzeba religijne tradycje muzyczne, które rozwinęły się podczas obrzędów kościelnych, sprawowanych w katolickich świątyniach na Śląsku Cieszyńskim. Wśród religijnych tradycji muzycznych, znajdują się zwyczaje, które powstały na ziemiach Generalnego Wikariatu i których nie ma poza tymi terenami, jak choćby Godzinki za zmarłych.

Wszystkie te elementy, tworzące kulturę muzyczną kościelnych obrzędów w Wikariacie Generalnym Śląska Cieszyńskiego, stanowią o niezwykłym jej bogactwie i różnorodności. Ukazują one także wysoki poziom artystyczny muzyki i ludzi zajmujących się muzyką na tych ziemiach, w latach istnienia Generalnego Wikariatu.

ks. Krzysztof Kurnik

K. Kurnik
16. XI 2018 r.

Autor: ks. Krzysztof Kurnik

Tytuł pracy: *Kultura muzyczna w obrzędach kościelnych na terenie Wikariatu Generalnego Śląska Cieszyńskiego w latach 1770-1925 na podstawie zachowanych źródeł*

Streszczenie angielskie

Summary

The topic of this dissertation is the music culture in the church rites in the area of the General Vicariate of Cieszyn Silesia since 1770 to 1925, based on the retained sources. The presentation of this topic has started from circumlocution of historic context when the General Vicariate had been founded. The main Historic background were Silesian wars between Habsburg's empire and Prussia. One of the consequences of these wars was the foundation of the General Vicariate of Cieszyn Silesia in 1770. After the wars lost by Habsburgs, almost the entire of Wrocław diocese was placed in the Prussia borders. Only the Cieszyn Silesia was still under Habsburg power. Because the jurisdiction of Wrocław bishop over the Cieszyn Silesia that remained in the borders of another state was difficult, the decision was taken to create a separate unit of church administration there. Thus the head would be general vicar ruling in the name of Wrocław bishop. The isolation of the General Vicariate from the rest of diocese together with autonomy that Vicariate had received from Wrocław bishop had great influence among others to uniqueness of tradition and culture which developed in these lands in the next years of existence of the General Vicariate during church rites celebrated in the catholic churches.

The first of elements of music culture discussed in the dissertation was vocal music presented in the church rites celebrated in the Vicariate area. Among the forms of vocal music there were significant liturgical songs, religious folk chants and choral polyphony *a capella*. The object of special focus should be religious folk chants which was created there and were seen nowhere beyond of the General Vicariate.

The next of elements of music culture of church rites in the lands of the General Vicariate in discussed period were the vocal-instrumental and instrumental works. This music literature which was written for very various executive apparatus in the case of compositions for choir and orchestra was widely performed in this area. In the music literature that was being performed there, it is possible to find the works of composers from renaissance, baroque, classicism, and contemporary composers in this period from the end of 18th 19th and the beginning of 20th century. Among performed works there were also compositions of local authors also those who were not known until now.

In the discussion about the music culture of church rites celebrated in the lands of the General Vicariate, authors and performers of music cannot be skipped. That is the next aspect of widely understood music culture described in this dissertation. Among people creating music culture in the lands of the General Vicariate one can find composers, organists, conductors and also choirs and orchestras and pieces of music composed for the particular person. The special attention goes to composers: Franciszek Antol Fixech and Venceslao Erdt from Skoczów and organists: Stefan Korzeniowski from Rudzica, Karol Kübel from Koniaków, known only from surname Knoppek from Istebna, F. Depene and Edward CzajaneK from Skoczów who were not described until now.

The last element of music culture discussed in the dissertation was material and spiritual heritage which was formed in this culture. The material heritage are instruments which were used in the lands of Cieszyn Silesia. During church rites not only the organs were sounding but also the entire orchestras made of different instruments necessary to perform the particular works. The material heritage are also books with chants for audience in church and books that were a help for organists and conductors. During the time of existence of the General Vicariate plenty of similar masterpieces were created. Another thing not less interesting is the spiritual heritage which contains religious music traditions that developed during church rites celebrated in the catholic churches in Cieszyn Silesia. Among these traditions there were customs that were created in the lands of the General Vicariate and that were not found beyond of these lands like Psalms for the Memory of the Dead.

All these elements forming music culture of church rites in the General Vicariate of Cieszyn Silesia decided of unusual abundance and variety of that culture. These elements show also the high artistic level of music and people working over this music in these lands in time the General Vicariate existed.

ks. Krzysztof Kurnik

Ks. K. Kurnik
16. XI 2018r.